

Kulturskolan magasin

NR 2.2019

EN TIDNING FRÅN KULTURSKOLERÅDET

Bland knappar
& tangenter

Unga
dragspelare
i Bagarmossen

PIANOPEDAGOGER
PEPPAS

Karlstad ordnar
akademi för kulturskolor

KULTURSKOLAN
I SKOLAN

Möt kulturskolan
i Mellerud

»Att mötas i och genom kulturen är ett fantastiskt sätt att se både andra och sig själv«.

*Inger Carlonberg,
Kulturskolerådets ordförande*

Styrande styre

SÅ FICK VI DÅ EN REGERING efter en historiskt lång process. En överenskommelse läste upp status quo och det största partiet tillsammans med de minsta, hittade 73 bärande punkter att vara överens om. Visserligen måste detta ske utifrån de mellanstora partiernas budget. Ett enda parti hade till slut avgörandet i sin hand. På ett sätt kan man säga att alla partier fick en liten del av kakan. Eller hade en del i soppan...

Runt om i landet har alla kommuner också nya nämnder och nya politiker. Vi som arbetar i politiskt styrda verksamheter tänker alltid i fyra-årscykler. I veckan hade jag äran att få träffa våra nya lokala politiker här i Solna som nu tar plats i kultur- och fritidsnämnden. I en bra presentationsdag fick alla möjlighet att träffa verksamhetsföreträdare och samtala om aktuella frågor. Jag kunde notera att det var en mycket stor bredd på förståelsen av vad en kulturskola är för något. Flera hade själva varit elever eller hade barn som deltog. En person arbetar själv inom området och vikarierar ibland hos oss, några hade en diffus uppfattning, men flera hade aldrig hört talas om begreppet kulturskola. Jag tänker att det är en tillgång ur flera perspektiv. Den som är insatt har kortare startsträcka till att kunna greppa det som är relevant, men den som är oinsatt är också en tillgång. En

genuin nyfikenhet driver på ovanliga frågor och tvingar alla att tänka utanför boxen.

Men det är naturligtvis en utmaning att sätta sig in i området man ska styra över. Det är roligt att vi har fått en kulturminister som är engagerad och kunnig, både i politisk retorik och i kulturfrågor. Förhoppningsvis kan hon bidra till att vi får tillbaka den helhetssyn på en nationell strategi för kulturskoleverksamhet som propositionen 2017/2018:164 angav. Avslutar gärna med ett fint citat av kulturminister Amanda Lind: »Ett av de bästa sätten att rusta oss mot de krafter som vill begränsa oss, är att mötas. Att mötas i och genom kulturen är ett fantastiskt sätt att se både andra och sig själv«.

I DETTA NUMMER

- 8 Dragspel i Bagarmossen
- 12 Akademin för kulturskolor
- 15 Sameslöjd i Jokkmokk
- 19 Möt kulturskolan i Mellerud

Bagatell

musikprodukter

**Skolstarts-
erbjudande!**

Nyhet

Super LED lampa

6-8 timmars batteritid

alternativt nätanslutning. (15st ledlampor)

Passar även till våra

Klavernotställ.

"Stage" lättvikts Gradängar

Livstids Garanti på alla teleskopnotställ

Notställ + vagn

Från
7 500 kr

En vagn
kommer lastad...

med världens mest sålda notställ

• Liten vagn + 12 notställ

• Mellan vagn + 18 notställ

• Stor vagn + 18 notställ

Oslagbar kvalitet med livstids garanti.

Köp 6 betala för 5

TELESKOPET

Världsledande
med bl.a. 85 %
av den ameri-
kanska marknaden och
75 % av den franska.
Inga skruvar - bara att
dra upp och ner.
Snygg design som
passar i alla miljöer.
Finns i olika modeller

KLAVERNOSTÄLL

"Nothajen" slukar alla dina notblad,
böcker och pärmar. Köp 4 betala för 3.

ORKESTER / KÖRSTOL

"Sitt rätt"

Akustik-skärmar

Alla priser exkl moms

Flyttas mycket enkelt.

Garanti 10 år på Flygel- och pianomedar

Passar till alla
pianon och flyglar.
Kullagrade dubbel-
hjul av hög kvalitet.

Medar flygel

Även för
Digitalpiano

Medar piano

PIANO PALLAR

BACH

AMADEUS

Något mindre och
smidigare än store-
bror, men absolut lika
stabil och solid.

+46 (0) 13-527 50 • info@bagatell.se • www.bagatell.se

Hyr ditt blås hos oss!

Sveriges bästa hyresvillkor! Vi har blåsinstrument från 110:- i månaden. Vid köp dras upp till 12 månaders inbetald hyra av från priset. Läs mer på WWW.MUSICA-BLASEXPERTEN.SE

MUSICA
blåsexperten

Telefon: 0451 338 40
musica.blasexperten@notfabriken.se

Välkommen till

Barnens musikbutik.se

Kul och musikriktiga instrument!
Även musikböcker, presentartiklar,
tillbehör mm.

www.barnensmusikbutik.se

IB WAHLSTRÖM BILDMATERIAL

BESTÄLL SKOLKATALOG!

ibwahlstrom.se

MUSIKBÖCKER FRÅN NOTFABRIKEN

www.notfabriken.se

Nyhet!

Gitarrrklassiker

av Martti Reineholm

Ny bok med många favoritlåtar för gitarr: klassiska standardstycken, spanska mästerverk, transkriptioner av Bachs lut- och cellomusik, arr av nyare popmusik samt några teknikövningar. Alla låtar noteras med noter och TAB. 56 sidor.

Nyhet!

Pianotoner

14 vackra stycken
i olika genrer

av Armenohi Hakobyan

14 vackra pianostycken för elever som har spelat ett par år. De flesta stycken är nykomponerade av skaparen till vår populära skola "Pianostugan", övriga är klassiska verk. 32 sidor.

150
låtar!

Allspel och danslåt

Vår gemensamma
folkmusikskatt

En oundgänglig repertoarbok i behändig spiralbinding, med omkring 150 låtar! Boken riktar sig till såväl violinister och dragspelare som gitarrister och keyboardister. Melodi, ackord och några andrastämmor.

Åter i
lager!

Pärlor för flöjt

Det bästa från Blandade
pärlor för flöjt del 1 och 2

av Katarina Fritzén & Karin Öhman

Populär bok med en härlig blandning av klassisk musik, musikal och pop samt med mästerliga CD-bakgrunder av Steve Dobrogosz. 30 sånger, 40 sidor. CD medföljer.

Kulturskolerådet startar samverkansprojekt

ARVSFONDEN har beviljat Kulturskolerådet 7,4 miljoner för ett treårigt utvecklingsprojekt. Fokus ligger på samverkan mellan kommuner i tre län; Norrbotten, Västmanland och Örebro.

– Tillgången till kulturutövandet för barn och unga kan stärkas genom att kommunerna utvecklar bättre samverkan, mellan kommunerna, civila samhället och andra aktörer. I projektet ska vi ta fram bra metoder, lärande exempel och sprida dem vidare, säger Torgny Sandgren på Kulturskolerådet.

Nedskärningar på kulturskolan i flera kommuner

I FLERA KOMMUNER har det gjorts nedskärningar på resurser till kulturskolan. Bland annat i Göteborg, Sala och Stockholm. Hur det ser ut sammantaget är i dagsläget oklart men Kulturskolerådet avser att undersöka kommunernas resurser till kulturskolan och presentera en lägesbeskrivning under våren.

Kulturskolan i storstan

UNDER 2018 STARTADE Kulturskolerådet, men stöd av Arvsfonden, ett projekt där Göteborg, Malmö och Stockholm deltar. Projektet är treårigt och går nu in på sitt andra år. I projektet skapas ett systematiskt erfarenhetsutbyte mellan städerna och lokalt så utvecklas samverkan mellan olika aktörer.

Pantea Moafi till Kulturskolerådet

KULTURSKOLERÅDETS kansli har fått en ny medarbetare. Pantea Moafi är vår nya projektkoordinator och kommer främst att jobba med Kulturskolerådets olika projekt.

KRÅKSELE KULTURSKOLA ②

FORTSÄTTNING FÖLJER...

*Dags att förenkla
arbetsdagen i Kulturskolan?*

Nya appen ute nu!

Scanna koden
för demo

www.SpeedAdmin.com

LJUDKABIN

Ljudisolerade övningsrum
som man monterar själv

När man
vill öva
utan att
störa sin
omgivning.
Flera
storlekar.

Tel 0523-22517

Sparta System AB
www.spartasystem.se

ANNONSERA! ADMINISTRATOR@KULTURSKOLERADET.SE

**RÄDDA LIV
I KRIGETS JEMEN**

Swisha till 900 80 04

Din gåva räddar liv i krig och katastrofer

90 SVENSK
BIDRAGSKONTROLL

Svenska Röda Korset

När du ger en gåva kommer dina uppgifter att behandlas av Röda Korset.
Du har rätt till information om hur dina personuppgifter behandlas. Läs mer på www.redcross.se/personligintegritet

DET ÄR SÅ JAG SÄGER DET

*Kalle Lind
Diversearbetare i
kulturbranschen med
särskild inriktning
på obskyrt vetande.*

Jag skrev

och skrev om

absolut ingenting

VAR FÅR DU ALLT IFRÅN? är en fråga som alla konstnärer någon gång får. Hasse Alfredson hade ett standardsvar: »Från en liten fabrik i Tyskland.« Beppe Wolgers var lika otillfredsställande: »Från olika ... håll.«

Hur blir man en god berättare? frågade journalister ibland regissören och författaren Lars Molin. »Börja med att skaffa en lite knepig släkt«, svarade han. Vilket ju är lättare sagt än gjort.

Hasse Alfredson igen resonerar i en teveintervju om att det handlar om »att se saker omkring sig« – och att det troligen är ett karaktärsdrag, medfött eller förvärvat. Han beskriver i intervjun hur vissa människor kan gå genom tillvaron utan att iakta. Man åker tunnelbana ihop med någon och sitter under hela resan och noterar hur det rinner tjocka droppar från en tants nästipp rakt ner i hennes tidning. När man framme vid resmålet vill diskutera det lustiga med sin reskamrat svarar denne: »Det tänkte inte jag på.« Alfredson: »Det är kanske det som är skillnaden mellan olika människor: de som sysslar med att skriva och producera sig kanske har lärt sig att ha ögon och öron öppna för det som händer omkring en.«

Och i den där sista meningen finns kanske ett litet hopp för dem av oss som vill uttrycka oss utan att egentligen ha något att säga. Man kan träna sig. När jag växte upp brann jag av iver att få skriva, helst humor, men lika gärna vad som

»Jag skrev och skrev om absolut ingenting. Långa ordrika texter som bara var ekon av saker jag läst och efterapningar av vad andra skrivit. Givetvis ville ingen läsa det, inte ens jag själv.«

helst. Jag skrev och skrev om absolut ingenting. Långa ordrika texter som bara var ekon av saker jag läst och efterapningar av vad andra skrivit. Givetvis ville ingen läsa det, inte ens jag själv.

För mig råkade förlösningen bli att jag, för att kunna betala hyra och krogrundor, skaffade mig ett jobb på Malmöhäktet. Där gick jag och skramlade med nycklar och drog matvagn och lyssnade på historier från människor som både

hade gjort och varit med om saker. Förfärliga saker, spännande saker. Jag överväldigades av deras öden och skrev till SVT att detta borde berättas, och eftersom de intagna troligen inte skulle göra det själva var det nog bäst att jag tog hand om det.

Så småningom fick jag faktiskt skriva en teveserie, *Häktet* (2005), som ingen minns men som var viktig för mig personligen. Nu hade jag insett var man faktiskt får saker ifrån: från livet.

När jag själv håller seminarier på film- och skrivarlinjer så är det mitt enda råd till dem som vill skriva och berätta: gör något. Upplev något. Lär er gärna plåta och redigera och stava och kommatera och foga samman ord till meningar, men det mesta av det är föga värt om man ändå inte har något att berätta. Och om man nu, som jag, drar sig för att uppleva saker så kan man åtminstone lyssna på dem som har gjort det. Har man inget liv så får man i värsta fall snylta på andras.

DRAGSPELARE

Dragspel är Calle Jularbo, konstmusik och tango,
bandoneon och durspel, knappar och klaviatur. En
hel värld, faktiskt, och Hannes Hjohlman och Esther
Santesson i Stockholm är en del av den.

text & foto David Berjlund

I BAGIS

LITE AVSIDES ÄR VÅL DRAGSPELET, lite sett över axeln: sent erkänt som »seriöst« instrument, sent in som instrument på musikhögskolan. Men det hörs lite här och där. I folkrock och på äldreboenden. Och nu: i dragospelssalen, en trappa upp hos Kulturskolan Stockholm i Bagarmossen. Här har just fyra unga dragspelare – Theo Lindblad, Dexter Norrman, Hannes Hjohlman och Esther Santesson – och deras lärare Erik Iivonen spelat igenom några låtar – en tango, någon nästan-marsch – med mycket tryck och många nyanser. Esther tar vid och spelar ett solo, Vals nr 2, av Sjostakovitj. Som mycket annat man spelar på dragspel är det skrivet för andra instrument, eller för orkester. Det fungerar fint: dragspelet är ju som en orkester i sig. En symfoniorkester, känns det nästan som, när Hannes tar vid och spelar musik av Pietro Frosini, en av de stora kompositörerna för dragspel. Rapsodi nr 2 i C-moll: stort drama, med distinkta pauser och feta ackord.

Både Hannes, 17 år, och Esther som är 13 har spelat i fem år. Och båda gör klart att det där att dragspelet är lite udda kan vara rätt lockande.

– Jag tyckte att det var coolt, när jag var liten, att kunna spela dragspel, kanske för att det är ganska ovanligt och speciellt. Man vill göra något eget, som inte alla andra gör, säger Esther.

Hennes pappa och farfar har också spelat. Hannes har däremot ingen dragspelare i familjen, men han ville spela något annat än gitarr eller piano.

Hannes Hjohlman och Esther Santesson gillar att spela ett instrument som är lite ovanligt.

– Och så fick jag känslan att det skulle vara kul att kunna det här, eftersom det verkade svårt, säger han.

Var det svårt?

– Jo, det var komplicerat, till en början, men mest kul, att lära sig systemet. Jag var ganska klar över vad pianosidan, eller diskantsidan, gjorde, men basdelen med knapparna hade jag ingen aning om hur den hängde ihop. Alla ser ju likadana ut. Men jag lärde mig ganska snabbt, det är upplagt på ett väldigt smart sätt.

Hannes spelar pianodragspel – han valde det för att han hade spelat lite keyboard, säger han. Esther har ett knappdragspel. Det kan se svårare ut, men det är nog tvärtom: det är närmare mellan knappar än mellan tangenter, så det blir lättare att nå, instrumentet blir lite kompaktare. Och behöver man byta tonart är det bara att flytta handen något steg, och använda samma grepp.

ANNARS ÄR DERAS dragspel lika. Andra varianter fungerar på helt andra sätt. Hannes har provat på ackordeon och durspel.

– Ackordeon var svårt men lätt att förstå sig på, det liknar ju det här. Men durspel är som ett annat instrument. Som ett munspel, med en ton in och en ton ut.

Esther bor i Björkhammen, nära Bagarmossen, i sydöstra Stockholm. Hannes bor inne på Södermalm. En gång i veckan kommer de hit och spelar, och då och då har de orkesterveckor och övar

med ensemblen – det finns tre, de som just satt här och spelade är med i samma. Esther berättar att hon försöker öva en halvtimme varje dag, och Hannes ... börjar just få upp övningsrutinen igen, säger han. Sedan går han också estetiska programmet med musikinriktning på Södra Latin, där är han den ende dragspelaren, så han är med i en massa projekt.

Erik är hans lärare också där, och Erik spelar stor roll för dragspelarna här. Han har jobbat i kulturskolan sedan 1979, har 28 elever bara här i Bagis, och hans kontaktnät i dragspelsvärlden ger möjligheter och inspiration. Fyra år i rad har till exempel eleverna här erbjudits sommarkurser med två av Eriks gamla elever – sonen Tony Iivonen och Andreas Nilsson som lärare. De har studerat vid Sibeliusakademien i Helsingfors, och spelat med Radiosymfonikerna och Filharmonin.

DET ÄR KLART att det är inspirerande. Själva ska kulturskolans dragspelare i vår framträda bland annat i Kungsträdgården, i maj, och i Humlegården på nationaldagen.

– Redan när man börjar med dragspel övar man upp det här att uppträda. Det var läskigt i början, men eftersom vi gör det ganska mycket har man vant sig, säger Esther.

Hennes kompisar har kommit och lyssnat ibland.

– De verkar tycka att det är väldigt häftigt, men jag vet inte riktigt om de förstår vad det verkligen är för någonting, säger hon.

– Just för att det är ett instrument som många vet så lite om blir de väldigt nyfikna, fyller Hannes i.

– De tänker att det är speciellt, och det var ju också det som lockade mig. Men få vet vad vi faktiskt spelar.

Okej. Vad spelar de då? Lite olika, förstås – det som just hördes här i rummet var rätt så representativt.

– Men många tror att det bara är glad musik, vals och så. Det kanske är det första man tänker på, men man kan spela väldigt mycket modern musik också, säger Esther.

För lite äldre lyssnare är den där glada musiken kanske Calle Jularbo och Bröderna Lindqvist. Erik påpekar att de verkligen hör till

dragspelsmusiken, likaväl som Frosini, men för Hannes och Esther drar det ändå mer åt klassisk musik.

Fast viktigast är att spela, bara. För att det är roligt, förstås. Men poängen är också att det är en kunskap, båda säger det.

– Man känner att man klarar av något, och det är kul att kunna något som inte så många andra kan, säger Esther.

För henne är det rätt självklart att fortsätta, även om hon inte har några stora och tydliga planer med sitt dragspelande. Hannes säger »kanske, delvis« på frågan om han vill jobba med dragspelet. Lusten är tydlig, han berättar om hur han ibland spelar bara för att lyssna på musiken. Men utmaningen, att lära sig nytt, är viktig. Han vill kunna mer, just när det gäller musik.

– Det skulle inte vara samma sak med något annat. Musik är ett sätt att nå fram till andra, att berätta någonting. Det skulle vara roligt att skriva egen musik, jag har gjort det, men inte för dragspel, inte än. Men det har jag planer på. ■

***Jag tyckte att det var
coolt att kunna spela
dragspel, kanske för
att det är ganska
ovanligt. Man vill göra
något eget, som inte
alla andra gör***

Esther spelar i dragspelsen-semblen med de äldsta eleverna i Bagarmossen

PIANOPEDAGOGER FÖRST UT I AKADEMIN FÖR KULTURSKOLOR

Under höstlovet 2018 träffades 15 pianopedagoger på kulturskolan i Bromma för att fördjupa sig i kursen Gruppundervisning för piano. De gick den allra första kursen i Akademin för kulturskolor, som startats av Karlstads universitet.

text Malin Kling Uddgren, foto Kerstin M. Haraldsson

I DEN STORA ORKESTERSALEN står pianon i långa rader. Deltagarna anländer en efter en, slår sig ned vid ett piano, och rummet fylls av melodier, kända och okända.

Pianopedagogen Grete Helle Rasmussen håller i kursen. Hon ger målande och exemplifierande beskrivningar av elevers utforskande och komponerande av musikstycken. »Hur låter mörker?« ”Hur låter skogen?« ”Hur låter det inuti dig?«.

15 piano-pedagoger från kulturskolor i Stockholms län är först ut i Akademin för kulturskolor.

erfarenheter behöver komma i samklang, menar Grete Helle Rasmussen. Deltagarna behöver få syn på sitt sätt att tänka om lärandet, om var didaktikens grund kommer ifrån.

– Att integrera praktisk erfarenhet med uppdaterad forskning om var vi befinner oss idag är något av det viktigaste med kursen. Att inte jag och Robert Henriksson bara är föreläsare som kommer och berättar hur allting är, utan att vi tar tillvara på samspelet och dialogen med kursdeltagarna, säger Grete Helle Rasmussen.

Hon menar att gruppundervisning ger läraren mer flexibilitet och att hen då kan arbeta smartare med undervisningen och fokusera mer på att entusiasmera, fånga energin i gruppen, skapa nyfikenhet för instrumentet och utveckla bättre metoder för vad eleverna ska träna på hemmavid.

– Det finns ett stort behov ute på kulturskolorna efter mer kompetensutveckling för pedagogerna. Ett område som skulle behöva utvecklas är utbildningar om barns utveckling och lärprocesser och hur jag som musikpedagog når eleverna och kan lära ut på bättre sätt.

PÅ MUSIKHÖGSKOLAN Ingesund i Arvika finns kursansvarige

Robert Henriksson, adjunkt i piano. Han tycker att det är både stimulerande och utmanande att utbilda yrkeskollegor, inte minst för att alla har så skilda erfarenheter.

– Detta är ju mina yrkeskollegor och de besöker tillsammans en gigan- ➔

»Att integrera praktisk erfarenhet med uppdaterad forskning är något av det viktigaste i kursen.«

Grete Helle Rasmussen är till vardags ansvarig för musiklärarutbildningen vid Barrat Due musikk institutt i Oslo och arbetar också på Musikhögskolan Ingesund vid Karlstads universitet. Intresset för gruppundervisning växer, berättar hon.

– Tjugo minuters lektionstid är för lite för att hinna skapa en fascination hos eleverna. För kort tid för att elever ska kunna ta till sig kunskap och hinna fokusera och reflektera.

I Norge får pedagogerna timresurser till eleverna, till exempel tre elever får en timmes lektion tillsammans.

I grupp får inte eleven mer tid med pedagogen men genom att de övar tillsammans får de bättre redskap för att lära sig och behöver inte bara sitta ensamma hemma och öva.

Samspelet mellan forskning och teorier och deltagarnas

- Det finns ett stort behov på kulturskolorna efter mer kompetensutveckling, menar Grete Helle Rasmussen.

tisk mängd erfarenhet och har arbetssituationer som varierar dem emellan och givetvis också skiljer sig från min egen. Att stimulera till inspel med idéer och frågeställningar från deltagarna är en mycket viktig del i kursen. Kursmaterialet har en fin balans mellan fasta koncept gällande undervisningsmodeller samt materialval och ett för deltagarna aktivt medskapande. Man löser inte alla problem under en kurs men alla får blicken på att det

mesta är möjligt om lärarens ingångsvärde är präglad av positiv energi och djupt intresse för både människor (eleverna) såväl som för ämnet. Deltagarna får förhoppningsvis med sig en hel del konkreta saker de direkt kan applicera i sin undervisning och insikten att gruppundervisning framförallt bör övervägas av pedagogiska och sociala skäl och inte bara för att det är »modernt« eller ekonomiskt gynnsamt, säger Robert Henriksson. ■

Akademien för kulturskolor vid Karlstads universitet

Akademien för kulturskolor är en paketering av uppdragsutbildningar för landets musik- och kulturskolor. Kurserna vänder sig till chefer och pedagoger och kan vara öppna för deltagare från flera olika skolor eller skräddarsydda för ett län/region eller för en kommun.

- Vi vet att utbildningssatsningen svarar upp emot direkta behov och vår ambition är att fortsätta att utveckla utbudet allt eftersom, säger Carina Hauge-Rouass, prefekt för Institutionen för konstnärliga studier och Musikhögskolan Ingesund vid Karlstads universitet.

Under 2019 erbjuder Akademien för kulturskolor kurser för pedagoger inom dansdidaktik och kurser med gruppundervisning som gemensamt tema med fördjupningar inom piano, blåsinstrument och stråk. För rektorer inom kulturskolan finns både en rekryteringsutbildning där man får fördjupning inom att leda kulturskolans arbete och en rektorsutbildning som ger 30 högskolepoäng.

Läs mer på www.kau.se/uppdragsutbildning

Kontaktpersoner

Pia Sundgren Storm, uppdragskoordinator, Karlstads universitet, tel. 0724-547 760

Carina Hauge-Rouass, prefekt på Musikhögskolan Ingesund, Karlstads universitet, tel. 0701-913 683

Robert Henriksson, adjunkt i piano på Musikhögskolan Ingesund, Karlstads universitet robert.henriksson@mhi.kau.se

JOJK OCH SAMESLÖJD I JOKKMOKK

Jojken har inte alltid varit uppskattad i det offentliga men enligt Anna-Karin Aira, kultursekreterare på Jokkmokks kommun, är många av dagens unga samer framåt och stolta över sitt kulturarv vilket bidrar till ett ökat intresse för jojk.

text & foto Leonarda Arcidiacono

JOKKMOKK ÄR KANSKE mest känd för den årliga vintermarknaden. Här finns Åtte fjäll- och same-museum och Samernas Utbildningscentrum. Det erbjuds både svensk och samisk grundskola och för de som vill fördjupa sig inom jojk går det att vända sig till kulturskolan där ämnet funnits med i kursutbudet sedan 2015. Enligt Anna-Karin Aira, är det inte helt givet att en sådan kurs går att få till.

– Det inte är lätt att hitta en lärare i jojk. →

Astrid Lindstrand Tuorda, 15 år, uppträder på eventet »Samisk aften« på Södra Teatern i Stockholm. Hon framför flera jojkar som hon övat in på Kulturskolan i Jokkmokk. Lokalen är fullsatt och hennes framförande går rakt in i hjärtat.

Läraren behöver behärska ämnet väl, och det krävs erfarenhet.

Innanför dörrarna till kulturskolan spelar några ungdomar biljard, lite längre in i lokalen syns ett litet kafé. Prat och skratt hörs från soffan, det råder god stämning.

– Hit är alla välkomna, berättar Anna-Karin Aira.

Hon har arbetat på kultur- och fritidsavdelningen i 25 år. Bland annat som chef för kulturskolan men också som administratör. Numera är hon kultursekreterare.

MELLAN 2012 OCH 2014 var kulturskolan i Jokkmokk stängd på grund av omorganisering. När portarna kunde öppnas igen 2014 var det med ett större tillskott av så kallade bygdemedel. Bygdemedel är vinstpengar från vattenkraften som Vattenfall avsätter i en särskild fond för de kommuner som har kraftverk inom sina gränser. I Jokkmokk finns en 25-årig tradition att använda dessa medel inte bara till närings- och infrastruktursatsningar utan även till kulturprojekt.

– Istället för 520 000 kronor har vi nu 2,5

»Jojken har tyvärr förknippats med skam för många i den äldre generationen, något som Svenska kyrkan och staten bidragit till då de bestämde att jojken var en synd.«

miljoner kronor att lägga på kulturskolan. Vi har kunnat satsa på fler kurser och flera projekt. Jokkkursen som Andreas Kuoljok håller i är ett exempel.

ANDREAS KUOLJOK ÄR 24 ÅR. Han arbetar som slöjdlärare i grundskolan och sedan 2018 har han varit jojklärare på kulturskolan. Han håller även i jojkkurser på andra orter.

– Det är många som visar intresse för jojken. Både samer och icke-samer. Det finns inga bestämda regler om vem som får jojka eller inte, alla är välkomna att prova på.

Han har hört jojka så länge han kan minnas och har utövat den samiska sångtraditionen i det offentliga sedan nio år tillbaka.

– Jag är uppvuxen med jojka, nästan alla i familjen jojkar. Jojk är en sorts storytelling. Den får oss att minnas och kommunicera. Somliga vill minnas hat, andra kärlek. När jag jojkar reser jag in i personen som jag ska jojka och framhäver personen i en melodi. Text läggs på det för att förstärka betydelsen, säger Ante Kuoljok.

Han berättar också att det går att jojka plat-

ser, djur och framhäva en persons sämre egenskaper om man skulle vara arg på någon. Det finns även släktjojkar och jojkar som är kopplade till vissa händelser.

– Jojken har tyvärr förknippats med skam för många i den äldre generationen, något som Svenska kyrkan och staten bidragit till då de bestämde att jojken var en synd, berättar Andreas Kuoljok och fortsätter:

– Trummor brändes och även de som jojcade. Människor blev rädda och slutade jojka i det offentliga men gick istället till det privata rummet där ingen såg eller hörde. När det började säljas alkohol till samer så kom jojken fram i samband med fest då det var svårt att hålla tillbaka känslor. På så vis blev jojken dubbelt skambelagt eftersom den förknippades med dryckenskap.

PÅ KULTURSKOLAN i Jokkmokk skräddarsys jojkkursen efter elevernas behov. Andreas Kuoljok försöker möta upp eleverna individuellt genom att ge separata klasser.

– Inte alla vill jojka i det offentliga. Det finns de som vill jojka för välbefinnandet, utan att stå på scen.

Elven Astrid Lindstrand Tuorda övar för att uppträda med jojka. I november 2018 stod hon på Södra Teaterns scen i Stockholm. Där upp-

Till vänster:
Andreas Kuoljok, jojklärare på Kulturskolan i Jokkmokk, berättar hur en lektion går till.

– Först brukar vi sitta och småprata och se vilken stämning vi är i. Jojken är något man kan tvinga fram.

Till höger:
Anna-Karin Aira, kultursekreterare i Jokkmokks kommun.

trädde hon med tre jojkar som hon övat in.

Anna-Karin Aira berättar att Astrids Lindstrand Tuorda framträdanden har varit väldigt uppskattade.

– Vi är så stolta över hur Astrid utvecklas med jojken. Hon är en lovande elev med framåtanda, berättar Anna-Karin Aira.

ASTRID LUNDBERG TUORDA tycker att det är en stor fördel att kulturskolan i Jokkmokk erbjuder jojka då jojken är något som är viktigt att bevara och föra vidare.

– Jag vill ta till vara på kunskaperna så länge det går för att så småningom kunna lära mina barn att jojka. Därför betyder jojken mycket för mig, berättar Astrid Lundberg Tuorda.

Både Anna-Karin Aira och Andreas Kuoljok är överens om att unga samer i dag är mer stolta över det samiska arvet och att det bidrar till att fler samiska ungdomar i dag vill jojka.

– När jag flyttade till Jokkmokk 1994 var det mest några äldre kulturpersonligheter som jojcade offentligt. De var starka och kända röster här då men det fanns inte så många av de yngre som jojcade i Jokkmokk på den tiden. I dag finns det flera samiska artister som lyfter fram jojken i det offentliga rummet och det bidrar till att fler inspireras till att jojka själva, säger Anna-Karin Aira. ■

SMI

Lär dig undervisa i ett
instrument, sång eller
röst och tal!

Sista datum för ansökan 15 april

STOCKHOLMS MUSIKPEDAGOGISKA INSTITUT
08-611 05 02 info@smi.se www.smi.se

B A N G E N

Jazz

COLLECTIVE

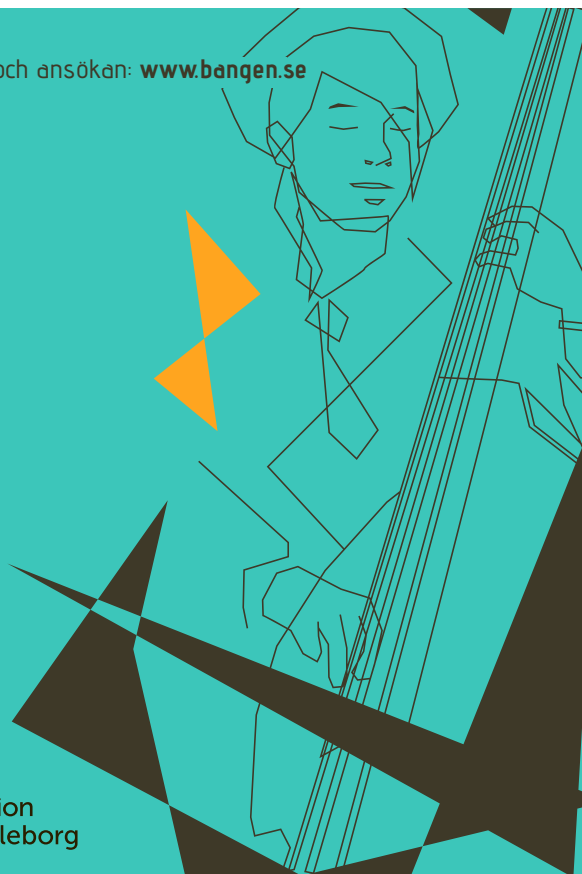
2019

Jazzkurs i Sandviken
för dig mellan
14 och 19 år

Kursavgift 500 kr! Sista ansökningsdag 19/5

Kurslärare: Martina Almqren, Lisa Björänge, Håkan Goohe,
Torbjörn Gulz, Elin Larsson, Thomas Markusson

Info och ansökan: www.bangen.se

Göranssonska
Stiftelserna

Sandvikens Kommun

Region
Gävleborg

SAMARBETSKULTUR I MELLERUD

Daniel Olsson
delar ut rytm-
instrument till
åttans grupp-
arbete.

LANDET RUNT

I Mellerud har kulturskolan blivit hjärtat i KulturMellerud, ett samarbete med skolor, bibliotek och arrangörerna Kulturbruket på Dal. En idé och ett hus har byggts för kultursamarbete från grunden och Mellerud har blivit en ort med en scen som märks och musiklärare med ordentliga tjänster.

text & foto David Berjlund

HUR SER SAMARBETE UT?

Vid lunchtid: tre rektorer från olika skolor, i ett sammanträdesrum, i ett hus som hör till alla deras verksamheter. Clas-Göran Janson från Kulturskolan – också chef för KulturMellerud – möter Matti Bertilsson från Dahlstiernska gymnasiet och Robert Olsson, Rådaskolan, en högstadieskola. De två har sammanlagt runt 500 elever, varav de flesta har musik. Och alla musiklärare är anställda i Kulturskolan. →

– På egen hand hade vi inte klarat individuellt musikval, på estetprogrammet hade vi kanske kunnat anställa en eller en och en halv lärare, säger Matti, och Robert fyller i:

– Det är det viktigaste med KulturMellerud för oss. En skola har kanske behov av musiklärare på 20 procent, en annan på 60. Vi samlar det.

Poängen är uppenbar: fyll på med kulturskoleelever och några timmar på mellanstadiet så blir det större tjänster, lättare rekrytering, bättre kompetens och dessutom får musiklärarna kollegor.

CLAS-GÖRAN VISAR RUNT i Kulturbruket på Dal – det är namnet både på kommunens organ för kulturarrangemang och på huset vi är i. Båda är viktiga för-

Läraren Sara Sannebro spelar djembe med särskoleklassen, och sedan blir det lektion med en åtta, och så kulturskolelektioner.

utsättningar för KulturMellerud, som »duschar kommunen med kultur«, som Clas-Göran säger.

Han blev musikskolerektor här 1996, och snart började han och andra fundera över de begränsade resurserna till kulturen. Kunde man tänka annorlunda, ändra förutsättningarna? Rådaskolan behövde renoveras, gymnasiet utvecklas, och Kulturdepartementet ville bidra till försök med kultur i utbildning och bygdeutveckling. Tanken växte om ett större grepp för den här småskaliga kommunen, präglad av lant-, pappers- och järnbruk: ett kulturbruk!

Den förening som startades för bygget fick 3000 medlemmar, många aktörer gick ihop och det blev tydligt att huset

skulle komma att användas. Kanske just därför fick de bidrag från många håll, och när verksamheten var igång och det syntes att det verkligen var Kulturbruket på Dal – i Dalsland – gick Västra Götalandsregionen in med uppdrag och bidrag.

Katarina Kjörling är kultursamordnare för Kulturbruket på Dal.

Huset byggdes 2002. Här finns nu gymnasium, högstadie, särskola, kulturskola och bibliotek. Huset har kafé, skolsalar, kontor, studio, stora och små musik- och bildsalar. Kommunens unga spelar, sjunger och lär sig här, på och efter skoltid, och blir det fullt i musiksalarerna går de ut i uppehållsrummet, kanske upp på scenen där.

Men först – och det är symboliskt – kommer man till Sparbankssalongen, direkt innanför entrén. Den är teater, konsertsal och aula och den används flitigt, både av skolorna, och för författaraftnar, ukuleledagar, teater och konserter.

– Kulturen ska försörja resten, den ska vara en del av bildning och utbildning. Tar Kulturbuket hit en teaterföreställning kan skoleleverna få träffa skådisarna, de får med

sig kulturen och de estetiska uttrycken till vardags, säger Clas-Göran.

SAMARBETET, på eftermiddagen: lektion med särskolan följs av lektion med en åtta, och när skoldagen är slut blir det undervisning av vanligt kulturskole-snitt. Allt i samma lokaler, med samma lärare.

Sara Sannebro och Daniel Olsson spelar djembe med särskoleklassen. De går igenom notvärden: hur trummar man fjärdedelar? Helnoter? Sara ritar upp takter, eleverna gör kryss i dem – det går att göra om till noter, som de snart klappar, exakt och fint.

I åttan blir det nästan samma musikteori. De grupper-

»Tar Kulturbuket hit en teaterföreställning kan skoleleverna få träffa skådisarna, de får med sig kulturen och de estetiska uttrycken till vardags.«

CLAS-GÖRAN JANSON

betar med att fylla takter med olika noter. Daniel visar ett exempel: han skriver upp ett par takter, och så spelar han den ena och Sara den andra, och matematiken blir musik.

»Ska vi göra det utan musik i bakgrunden«, undrar en elev. »Det är ni som är musiken«, säger Sara.

DANIEL OLSSON är förstelärare – lite ovanligt i kulturskolan, men möjligt när man har en fot i grundskolan – och leder arbetslaget för grundskolan. Som

de andra fem i laget jobbar han på flera håll: i två grundskolor, och med trumundervisning.

– Det är en jättestyrka att vara så många musiklärare tillsammans, på en så här →

Melleruds kulturskola

- Mellerud, i Dalsland, har drygt 9300 invånare.
- Kulturskolan ingår i KulturMellerud, och samarbetar där nära med kommunens skolor, bibliotek och Kulturbuket på Dal.
- Kulturskolan har 12 fasta lärartjänster. Lärarna undervisar i kulturskolekurser, grund- och gymnasieskola, varje område har ett arbetslag (nästan alla ingår i mer än ett).
- I ledningsgruppen för KulturMellerud möter chefen – också rektor för kulturskolan – arbetslagsledare, representanter från biblioteket och Kulturbuket på Dal.
- I kulturskolekurserna deltar ca 250 elever mellan 5 och 70 år – ingen övre åldersgräns, men unga prioriteras och mindre än 10 % är över 18 år. Ca 20 % av barn och unga upp till 18 går i kulturskolan.
- 20 ämnen inom bleckblås, träblås, stråkinstrument, dans, elbas/kontrabas, ensemble, gitarr, piano, slagverk/trumset, sång, modedesign och samspel.
- Dans och stråkinstrument har flest elever, följda av gitarr, piano och sång. Kö till alla ämnen, totalt ungefär 100 i kö.
- Undervisning både enskilt och i grupp (»det får lärarna sköta«), både under skoldagen och på fritiden. På Kulturbuket, och ute på skolor.
- Kulturskolan har 50-60 publika föreställningar per år.
- Ensembler: kulturskolans husband, tre blåsorkestrar, två stråkensembler, samt sånggrupp m fl.
- Kulturbuket på Dal är ett självförvaltningsorgan inom kommunen, med uppdrag och bidrag också från Västra Götalands region, och 4 anställda (administration, ljudteknik). Antal besök 2018: ca 12000.

Rytm i ritade takter blir snart musik. »Det är ni som är musiken«, säger Sara.

Robert Olsson, Matti Bertilsson och Clas-Göran Janson – rektorer i olika skolor, med samma musiklärare att jobba med.

liten ort. Vi pratar pedagogik och kan nyttja varandras kompetens, plocka in varandra till skolavslutningar, lektioner eller konserter.

Han berättar om Kul-året: i stället för att kulturskolan kommer till skolorna och presenterar sig bjuds alla tvåor hit, till en musikförmiddag då de får testa instrument och prata med alla kulturskolelärare.

– Sedan trillar blanketterna in, säger Daniel.

– Jo, tröskeln från grundskolan in i kulturskolan har sänkts tack vare att man känner igen er, säger Clas-Göran.

HAN SÄGER ATT de får allt fler kulturskoleelever som inte är födda i Sverige, och har strulpellar också – dem hinner man bygga

»Det är en jättestyrka att vara så många musiklärare tillsammans, på en så här liten ort. Vi träffas och pratar pedagogik, och kan nyttja varandras kompetens.«

DANIEL OLSSON

mer relation med när man träffas på två håll, säger Daniel.

Att grundskolan, med betyg och stora grupper, ger lite annan roll och pedagogik ser ingen av dem som ett problem, men Clas-Göran påpekar att det har krävt en del.

– Man integrerar inte grundskola och kultur över en natt, vi har jobbat stenhårt med det. Men nu är kulturskolan en förutsättning för grundskolornas kvalitet.

Clas-Göran säger inte ordet »kulturskola« så

ofta, han talar mest om helheten. Men kulturskolan är dynamon i samarbetet, och barnen vet mycket väl var de spelar klarinett och dansar, påpekar han. Det är bara så sekundärt om de ska ses som kultur- eller grundskoleelever. Jag frå-

gar om gränsdragningarna blir svåra, och han svarar:

– Det är meningen.

VID DAGENS SISTA sammanträde samordnas ansökningarna om Skapande skola-pengar – en typisk grundskoleangelägenhet. Eller kanske en kulturan- gelägenhet för kommunens barn, som man gör bättre tillsammans. Katarina Kjörling är med, hon är kultursamordnare för Kulturbruket på Dal och berättar om deras program, som är högt och lågt, brett och smalt, och lockar många Mellerudsbör och en del från Göteborg och Karlstad.

– Igår hade vi en kväll med Petter, den gjorde vi med ungdomshuset Stinsen. De betalar självklart ingen hyra, vi står för tekniken och marknadsföringen.

Ni fakturerar inte varandra?

– Nej, det är ju samma påse pengar egentligen. Vi ska tänka helhet. ■

Det går bra att jobba i grund- och kulturskola inom samma tjänst, tycker Daniel Olsson. Fast man integrerade inte detta över en natt, påpekar Clas-Göran Janson.

kulturskoleklivet

• KONST • MUSIK • TEATER | LUNDS UNIVERSITET

Kulturskolepedagog 90Hp
Fristående kurser av olika omfattning

inspiration individ gemenskap
innovation konstnärlig KONKRET
perspektiv närhet

Ett kliv för Dig.

Och för framtidens kulturskola.

LUNDS
UNIVERSITET

www.mhm.lu.se

STUDY ALONG

Vi ses på
Kulturskole-
dagarna
2019!

Digital helhetstjänst för kulturskola

- Helhetstjänst: kommunikation, administration, elevhantering och pedagogik - allt på samma plattform
- Kurskatalog - boka kursplats och betala direkt
- Lärplattform med digitala klassrum (iRum) för stärkt digitalisering
- App för förenklad kommunikation mellan elever, vårdnadshavare och lärare
- Stort bibliotek av videolektioner och noter, speciellt framtagna för kulturskolan
- Regionalt och nationellt samarbete genom Sveriges största nätverk av kulturskolelärare

Kolla också in våra andra produkter:

**STUDY
ALONG**

KULTURBOKNING

**STUDY
ALONG**

FRITIDSGÅRD

**STUDY
ALONG**

EVENEMANGSKATALOG

**STUDY
ALONG**

KULTURSKOLA
LIGHT

PlayAlong AB, stabil utvecklingspartner sedan 2002
med fokus på kulturskolan.

Läs mer: www.studyalong.se/om-studyalong